

SISÄLLYS

Esipuhe	iii
1 Johdanto	1
2 Lapsen sijaishuollon aikaiset lastensuojelulain 11 luvun rajoitukset	11
2.1 Lapsen sijaishuoltoa koskevat lastensuojelulain 11 luvun rajoitukset	11
2.2 Lapsen sijaishuoltoa koskevien rajoitussäännösten tausta	13
2.3 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitussäännösten soveltamisala	17
2.3.1 Lastensuojelulaitoksen johtajan ja lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan rajoitustoimivalta	22
2.4 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitukset ja lapsen avoimuuden sijoitus	24
2.5 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitusten käytön yleiset edellytykset	26
2.6 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitukset ja lapsen kasvatukseen perustuva rajaaminen	41
2.7 Suostumuksen merkitys lastensuojelulain 11 luvun rajoitustoimenpiteiden käytössä	54
2.8 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitustoimenpiteet ja sijaishuoltopaikan säännöt/käytännöt	58
2.9 Lastensuojelulain 11 luvun rajoitustoimenpiteiden käytön kirjaaminen	69
2.10 Lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma	76
2.11 Lastensuojelulain 11 luvun rajoituksen lapsikohtainen arviointi	79
3 Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunotto	83
3.1 Yleistä lapsen hallussa olevan aineen ja esineen haltuunottoa koskevasta sääntelystä	84
3.2 Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunoton edellytykset	89
3.3 Lapselta haltuun otettavien aineiden ja esineiden ryhmittely sekä haltuunoton tarkat edellytykset	92
3.3.1 Päihtymistarkoituksessa käytettävä aine tai päihtymistarkoituksessa käytettävän aineen käyttöön erityisesti soveltuva väline	94
3.3.2 Lasta itseään tai toista henkilöä vahingoittamaan tarkoitettu aine tai esine	96
3.3.3 Ominaisuuksiensa puolesta lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta vaarantamaan taikka omaisuutta vahingoittamaan soveltuva aine tai esine	100

3.3.4	Lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai lastensuojelulaitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaava aine tai esine	103
3.3.5	Tuotteet, joita alle 18-vuotias ei tupakkalain 118 §:n mukaan saa pitää hallussaan	122
3.4	Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunoton toteuttaminen	136
3.4.1	Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunoton tekijä	139
3.4.2	Ilmoitus lapsen hallussa olleen aineen tai esineen haltuunotosta	142
3.5	Lapselta haltuun otetun aineen tai esineen käsittely	143
3.5.1	Lapselta haltuun otetun aineen tai esineen palauttaminen lapselle	148
3.5.2	Lapselta haltuun otetun aineen tai esineen luovuttaminen ulkopuoliselle	150
3.5.3	Lapselta haltuun otetun aineen hävittäminen lapsen sijaishuoltopaikan hoito- ja kasvatushenkilökunnan toimesta	151
3.6	Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunottoa koskeva päätöksenteko	152
3.6.1	Päätöksentekijä	155
3.6.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	156
3.6.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	157
3.6.4	Päätöksen tiedoksianto	158
4	Lapselle tehtävä henkilöntarkastus	159
4.1	Yleistä lapselle tehtävästä henkilöntarkastusta koskevasta sääntelystä	160
4.2	Lapselle tehtävän henkilöntarkastuksen toteuttamisen edellytys	162
4.2.1	Minkä lapsen hallussa olevan aineen tai esineen löytämiseksi lapselle saadaan tehdä henkilöntarkastus?	169
4.3	Lapselle tehtävän henkilöntarkastuksen toteuttaminen	174
4.3.1	Lapselle tehtävän henkilöntarkastuksen toteuttamismuodot	177
4.3.2	Lapselle tehtävän henkilöntarkastuksen tekijä	184
4.3.3	Kahden henkilön mukanaolo lapselle tehtävässä henkilöntarkastuksessa	185
4.3.4	Lapselle tehtävän henkilöntarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön sukupuoli	187
4.4	Lapselle tehtävää henkilöntarkastusta koskeva päätöksenteko	188
4.4.1	Päätöksentekijä	189
4.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	189
4.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	189
4.4.4	Päätöksen tiedoksianto	189
5	Lapselle tehtävä henkilönkatsastus	191
5.1	Yleistä lapselle tehtävästä henkilönkatsastusta koskevasta sääntelystä	192
5.2	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen toteuttamisen edellytys	196
5.3	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen toteuttaminen	199
5.3.1	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen toteuttamismuodot	200
5.3.2	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen tekijä	202

5.3.3	Kahden henkilön mukanaolo lapselle tehtävässä henkilönkatsastuksessa	203
5.3.4	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön sukupuoli	204
5.3.5	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen toteuttamisen valvonta	206
5.3.6	Lapselle tehtävän henkilönkatsastuksen näytteen lähettäminen tarkistettavaksi	206
5.4	Lapselle tehtävää henkilönkatsastusta koskeva päätöksenteko	209
5.4.1	Päätöksentekijä	209
5.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	210
5.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	212
5.4.4	Päätöksen tiedoksianto	212
6	Lapsen hallussa olevan omaisuuden tai sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastaminen	213
6.1	Yleistä lapsen hallussa olevan omaisuuden ja sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastamista koskevasta sääntelystä	214
6.2	Lapsen hallussa olevan omaisuuden ja sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastamisen toteuttamisen edellytykset	216
6.2.1	Minkä aineen tai esineen löytämiseksi lapsen hallussa oleva omaisuus tai sijaishuoltopaikassa käytössä olevat tilat saadaan tarkastaa?	219
6.2.2	Lapsen hallussa olevan omaisuuden tai sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastaminen lapsen olinpaikan selvittämiseksi	221
6.3	Lapsen hallussa olevan omaisuuden ja sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastuksen toteuttaminen	222
6.3.1	Lapsen hallussa olevan omaisuuden tai sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastuksen tekijä	224
6.3.2	Kahden henkilön ja lapsen mukanaolo lapsen hallussa olevan omaisuuden tai sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastuksessa	224
6.4	Lapsen hallussa olevan omaisuuden ja sijaishuoltopaikassa käytössä olevien tilojen tarkastusta koskeva päätöksenteko	228
6.4.1	Päätöksentekijä	228
6.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	228
6.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	229
6.4.4	Päätöksen tiedoksianto	230
7	Lapsen luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastaminen ja toimittamatta / luovuttamatta jättäminen / pidättäminen	231
7.1	Yleistä lapsen luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastamista ja toimittamatta / luovuttamatta jättämistä / pidättämistä koskevasta sääntelystä	233
7.2	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastaminen ja toimittamatta/luovuttamatta jättäminen lastensuojelulain 67 §:n 2–4 momenttien nojalla	237

7.2.1	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin ja muun lähetyksen tarkastamisen toteuttamisen edellytys (lastensuojelulaki 67 § 2 momentti)	238
7.2.2	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin toimittamatta jättämisen tai muun lähetyksen luovuttamatta jättämisen edellytys (lastensuojelulaki 67 § 4 momentti)	243
7.2.3	Mitä tarkoitetaan lapselle osoitetulla luottamuksellisella viestillä tai muulla lähetyksellä?	244
7.2.4	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastamisen ja toimittamatta/luovuttamatta jättämisen toteuttaminen (lastensuojelulaki 67 §)	248
7.2.4.1	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastamisen ja toimittamatta/luovuttamatta jättämisen toteuttaja	251
7.2.4.2	Kahden henkilön ja lapsen mukanaolo lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastamisessa	252
7.2.5	Lapselle osoitetun luottamuksellisen viestin tai muun lähetyksen tarkastamista ja toimittamatta/luovuttamatta jättämistä koskeva päätöksenteko (lastensuojelulaki 67 §)	253
7.2.5.1	Päätöksentekijä	253
7.2.5.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	254
7.2.5.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	256
7.2.5.4	Päätöksen tiedoksianto	257
7.3	Lapselle osoitetun tai lapsen lähettämän luottamuksellisen viestin lukeminen ja pidättäminen tai muun lähetyksen tarkastaminen ja pidättäminen lastensuojelulain 62 ja 63 §:n nojalla	258
7.3.1	Lapselle osoitetun tai lapsen lähettämän luottamuksellisen viestin lukemisen ja pidättämisen tai muun lähetyksen tarkastamisen ja pidättämisen edellytykset (lastensuojelulaki 62 §)	259
7.3.2	Millainen lapselle osoitettu tai lapsen lähettämä luottamuksellinen viesti saadaan lukea ja pidättää tai muu lähetyksen saadaan tarkastaa ja pidättää lastensuojelulain 62 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla?	261
7.3.3	Lapselle osoitetun tai lapsen lähettämän luottamuksellisen viestin lukemisen ja pidättämisen tai muun lähetyksen tarkastamisen ja pidättämisen toteuttaminen (lastensuojelulaki 62 §)	263
7.3.3.1	Lapselle osoitetun tai lapsen lähettämän luottamuksellisen viestin lukemisen ja pidättämisen tai muun lähetyksen tarkastamisen ja pidättämisen toteuttaja	266
7.3.4	Lapselle osoitetun tai lapsen lähettämän luottamuksellisen viestin lukemisen ja pidättämisen tai muun lähetyksen tarkastamisen ja pidättämisen päätöksenteko (lastensuojelulaki 63 §)	267
7.3.4.1	Päätöksentekijä	267
7.3.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	269
7.3.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	271
7.3.4.4	Päätöksen tiedoksianto	272

8	Lapsen kiinnipitäminen	273
8.1	Yleistä lapsen kiinnipitämistä koskevasta sääntelystä	274
8.2	Lapsen kiinnipitämisen toteuttamisen edellytykset	277
8.3	Lapsen kiinnipitämisen toteuttaminen	279
8.3.1	Lapsen kiinnipitoon liittyvä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä tutkimus	285
8.3.2	Lapsen kiinnipitämisen liioittelu	286
8.3.3	Lapsen kiinnipitämisen toteuttaja	289
8.3.4	Kirjallinen selvitys lapsen kiinnipitämisen toteuttamisesta	290
8.4	Lapsen kiinnipitämistä koskeva päätöksenteko	293
8.4.1	Päätöksentekijä	293
8.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	294
8.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	294
8.4.4	Päätöksen tiedoksianto	294
9	Lapsen liikkumisvapauden rajoittaminen	295
9.1	Yleistä lapsen liikkumisvapauden rajoittamista koskevasta sääntelystä	296
9.2	Lapsen liikkumisvapauden rajoittamisen toteuttamisen edellytykset	312
9.3	Lapsen liikkumisvapauden rajoittamisen toteuttaminen	327
9.4	Lapsen liikkumisvapauden rajoittamista koskeva päätöksenteko	341
9.4.1	Päätöksentekijä	341
9.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	345
9.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	349
9.4.4	Päätöksen tiedoksianto	350
10	Lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen palauttaminen	351
10.1	Yleistä lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsimistä ja palauttamista koskevasta sääntelystä	352
10.2	Toimenpiteet lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi	358
10.3	Lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen palauttamisen ja siihen liittyvän kuljetuksen toteuttaminen	360
10.3.1	Lapsen lastensuojelulaitokseen palauttamiseen liittyvän kuljetuksen toteuttaja	362
10.3.2	Lapsen lastensuojelulaitokseen palauttamiseen liittyvän kuljetuksen aikaiset rajoitustoimenpiteet	365
10.3.2.1	Lapselle tehtävä henkilöntarkastus	366
10.3.2.2	Lapsen hallussa olevan aineen tai esineen haltuunotto	367
10.3.2.3	Lapsen kiinnipitäminen	369
10.4	Lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsimisessä ja palauttamisessa tarvittava virka-apu	371
10.5	Lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsimisestä ja palauttamiseen liittyvästä kuljetuksesta tehtävät asiakirjamerkinnot	375

10.6	Lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen palauttamista ja siihen liittyvää kuljetusta koskeva päätöksenteko	375
10.6.1	Päätöksentekijä	375
10.6.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	376
10.6.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	376
10.6.4	Päätöksen tiedoksianto	377
11	Lapsen eristäminen	379
11.1	Yleistä lapsen eristämistä koskevasta sääntelystä	380
11.2	Lapsen eristämisen ja eristämisen jatkamisen toteuttamisen edellytykset	388
11.3	Lapsen eristämisen toteuttaminen	393
11.3.1	Eristämisen aikana lapsen turvallisuudesta vastaava henkilö	396
11.3.2	Lapsen eristämiseen liittyvän lääkärintarkastuksen tekeminen	398
11.3.3	Lapsen eristämistila	400
11.3.4	Ilmoitus lapsen eristämisestä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle	406
11.4	Lapsen eristämistä koskeva päätöksenteko	407
11.4.1	Päätöksentekijä	407
11.4.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	408
11.4.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	412
11.4.4	Päätöksen tiedoksianto	413
12	Lapselle järjestettävä erityinen huolenpito	415
12.1	Yleistä lapsen erityistä huolenpitoa koskevasta sääntelystä	416
12.1.1	Mitä lapsen erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan?	421
12.1.2	Lapsen erityistä huolenpitoa järjestävät lastensuojelulaitokset: henkilöstö ja tilat	423
12.2	Lapsen erityisen huolenpidon järjestämisen edellytykset	424
12.3	Lapsen erityisen huolenpidon toteuttaminen	429
12.4	Lapsen erityisen huolenpidon järjestämistä koskeva päätöksenteko	431
12.4.1	Päätöksentekijä	432
12.4.2	Päätöksentekoon liittyvä moniammatillinen arvio	433
12.4.3	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	434
12.4.4	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	436
12.4.5	Päätöksen tiedoksianto	436
13	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon turvaaminen ja rajoittaminen	437
13.1	Yleistä lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon turvaamisesta	439
13.1.1	Ketkä ovat lapselle lastensuojelulain 54 §:n mukaisia läheisiä henkilöitä?	444
13.1.2	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon toteuttamistavat	448
13.1.3	Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja lapsen sijaishuoltopaikan edustajan velvollisuus tukea ja edistää lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpitoa	450

13.1.4	Lapsen asiakassuunnitelman merkitys lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon toteuttamisessa	453
13.1.5	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon toteuttamisen arvioinnissa huomioitavia seikkoja	458
13.2	Yleistä lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon rajoittamisesta	465
13.2.1	Lapsen sijaishuollon aikaisen olinpaikan ilmoittamatta jättäminen	475
13.3	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon rajoittamisen edellytykset	477
13.4	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon rajoittamisen tavat	485
13.5	Lapsen ja lapsen läheisen yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätöksenteko	494
13.5.1	Päätöksentekijä	496
13.5.2	Päätöksen muoto, sisältö, laajuus ja kesto	499
13.5.3	Päätöksen muutoksenhakuoikeus ja -ohjeistus	503
13.5.4	Päätöksen tiedoksianto	505
Lähdeluettelo		507
Liitteet		511
1.	Suomen perustuslaki (731/1999)	
2.	Lastensuojelulaki (417/2007)	